

Nød gjennom overflod

En grotesk situasjon i USA

Den verste ulykke som kan ramme den amerikanske regjering er at landet velsignes med en god høst. For allerede nå holder Eisenhoweradministrasjonen på å bli begravet under den truende overflod av fullverdige jordbruksprodukter. Kjølelagrene er overfylte av kjøtt, alle tilgjengelige lagerrom er fullstappet av korn, lagrene av smør, ost og tørrmelk øker med katastrofal fart. Statens lager av tørrmelk oppgis til 4000 mill. kg. og vokser for hver dag med 1,3 mill. kg. Det finnes 25 mill. kg. ost på lager og hver dag innleveres nye 470 tusen kg. Av smør finnes 67 mill. kg. på lager og hver dag kommer 900 tusen nye kilo.

Det er katastrofale tall for

en regjering, som garanterer jordbrukerne at den skal kjøpe opp all den produksjon, som ikke omsettes på det regulerte marked. I praksis innebærer dette system, at bøndene leverer sine produkter til regjeringens organer så snart som markedsprisene kommer under de statsgaranterte prisene.

Det er fare for, medgir New York Times, at overfloden vokser regjeringen over hodet. Statens evne til å gi jordbrukerne kreditter og lån på sine innleverte produkter er allerede anstrengt. Blir det neste år like god høst og fortsatt rekordproduksjon av meieriprodukter, er det mulig at hele systemet med garanterte priser ramler sammen.

Dette kunne bli en film:

Hannibal Sehested og hans etterkommer

Slik er det å være «Landsviker»

Etter hva det fortelles, er det i Danmark planer oppe om å lage en film om den store okkupasjon og frihetskampen som fulgte. Der — som i Norge — er det mange som vil sole seg i russernes og vestmaktens endelige seir over tyskerne og det kan da hende at filmen vil kunne få en tendens, som ikke stemmer med de virkelige forhold og som derfor kan bidra til å forkludre de historiske sannheter blant menigmann, for hvem film er noe av et evangelium. En behjertet mann med ahner langt tilbake i dansk historie har derfor underhånden gitt sitt bidrag til en mulig film, som han vil

kalle «Af en landsforræders dagbok», og det har både nebb og klør.

Vi har hatt anledning til å gjennomlese et rent foreløbig utkast og skal på det grunnlag gi våre lesere en orientering.

Under de dansk-svenske kriger i det 16. og 17. århundre var det ville partisaner i Skåne og Halland. Fra et av herredene, Gønger, kom det mange motige menn som kjempet for Danmark og dette er skildret av Carit Et-lar i hans berømte roman «Gøngehøvdingen» som også i sin tid var meget lest i Norge. En annen fører var Mikkel Pedersen, som ble kalt Gønge og som kommanderte skytterne under Daniel Rantzau og ble adlet i 1571.

Da disse partisaner raste og gøngene forsøkte å klippe over forsyningene til svenskenes hær omkring København, møtte gøngenes fører i nattens mulm og mørke somme tider en formummet skikkelse i lang kappe. Det var Hannibal Sehested. Hannibal bodde i svenskekongens

leir i Brønshøj og ble kalt landsforræder. Men han ville likesom Svend Gønge redde København og Danmark, og det kunne han best gjøre, når han sat bak fiendens linjer og spiste ved kong Carl Gustavs bord. Merkelig kunne han tid om annen reise til København og underrette sin svoger, kong Frederik den III, om hva som foregikk, og hvis man skal tro Troels Lunds bok om «stormen på København» var det egentlig Hannibal, som reddet byen — og da gjorde det ikke så meget om han ble kalt landsforræder. Hannibal var flere mennesker på en gang, både dansk, svensk og norsk, men den danske hadde overtaket og etter krigen gjorde han alt for å hindre at landet mere kom i krig med Sverige.

Hannibal Sehested (1609—1666) var også Norge en god mann. Han var gift med en datter av Christian IV og var statholder i Norge. Som sådan var han en fremrakte administrator og innledet noe av et omskifte i lan-

Forts. side 7

Dødsdommen over Ragnar Skancke

SKANCKE SKULLE DØ

Uansett hva Skancke og advokat Øvergaard bragte frem av nye opplysninger i de etter min oppfatning helt knusende gjennomgørelser av dødsdommen — forble dommerne urokkelige! Men for i noen tid å kunne berolige sin samvittighet så viste de drøftelsen av de nye ting fra seg og skjøv det hele over på regjeringen.

Den 19. august 1948 ble Høyesteretts Kjæremålsutvalg bestående av dommerne *Kruse-Jensen*, *Schei* og *Stenersen* av sagt en skjebnesvanger kjennelse som forkastet hans kjæremål over Eidsivatings beslutning av 5. juni om å forkaste hans nye — enestående sterke begjæring om gjenopp-takelse.

Det juridiske fakultet bør utgi Skanckesakens dokumenter for å gi studentene for livet et avskrekkende eksempel på hvordan det aldri mer

Av cand. jur. ALEX LANGE.

bør dømmes i Norge! Dommer *Schei* burde ikke deltatt, da han tidligere hadde tatt stilling til dommen, da Høyesterett 27. mars 1947 forkastet Skanckes uten juridisk hjelp avfattede anke over straffeutmålingen.

«Kjæremålsutvalget er enig med lagmannsretten og tiltrer i alt vesentlig dens begrunnelse. I likhet med lagmannsretten antar Utvalget at de opplysninger som er gitt under bevisopptakelsen vel kan stille visse sider ved domfeltes virksomhet i et gunstigere lys, men det synes hverken alene eller i forbindelse med tidligere fremførte bevis egnet til å «bevirke frifinnelse eller anvendelse av en mildere straffebestemmelse og en mindre straff.» jfr. straffeprosessl. § 414, 2. Forholdet må, som lagmannsretten anfører, i tilfelle tas i betraktning ved av-

gjørelsen av spørsmålet om benådning skal gis.»

«Det tilføyes at Utvalget finner det klart at heller ikke vilkårene for gjenopptagelse etter str.pl.s § 414, 1 er til stede. Slutning: Kjæremålet forkastes.»

HENRIK BERGH OM
SOLEMS INHABILITET

Det ble under saken ikke reist innsigelse mot h.r.dommer, ekstraordinær lagmann Erik Solems habilitet. Det hadde jo tidligere vist seg nyteløst. Men etter min oppfatning er Høyesteretts avgjørelser i Skanckesaken invalide bare av den grunn at dommerne selvsagt ikke kan sies å være uhildet overfor en dom som er laget av en kjær og respektert, gammel kollega i Høyesterett, som var satt til ekstraordinær lagmann for å lage ensartede skoleskapende dommer! Solem var selvsagt

Forts. side 6

Høyesterett, juristene og Odelstinget

Hambro setter tingene på plass

Under debatten i Odelstinget om endringer i lov om rettighetstap 8. mai i år hendte det en liten episode, som ikke kom frem i dagspressens referater.

Lyng (h.) — aktoren fra Rinnansaken og nåværende lagmann — sa bl. a.: Jeg er enig med hr. Stavang i at tidspunktet vel nå er inne til at man overveier å fjerne denne spesiallovgivning i forbindelse med landssvikopp-gjøret fra vår lovgivning. Det er da spesielt en lov som jeg vil be Justisdepartementet se på, og det er den såkalte lov om rettergangen i landssvik-

saker. Denne lov har jo innført en prosessuell spesialbehandling for disse landssviksakene. Bl. a. benyttet den de såkalte store meddomsretter i stedet for lagrett. Høyesterett har tatt det standpunkt, og det tror jeg er riktig — det er selvfølgelig riktig, for Høyesterett tar bare riktige standpunkter — Høyesterett har altså tatt det standpunkt at denne lov gjelder og må brukes også når det er tale om landsforræderiske handlinger som har vært begått etter okkupasjonens opphør. Og så vidt jeg skjøn-

Forts. side 7

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redaktør:
Finn Brun Knudsen.
Telefon 55 76 56. Postboks 1407.

Sha-Ni og våre egne kinesere

Scha-Ni er et kinesisk ord, og det er likesom de gules mentalitet fremmed og uforståelig for oss patenterte hvite. Men ikke desto mindre har dette ordet skaffet de amerikanske armépsykiatriske og medisinske atskillig hødebry. Det er her tale om en terapi — en lære om helbredelse av sykdommer som det ikke står noe om i lærebøkene. Med Scha-Ni mener kineserne en metode til å gjøre motstridige individer føjelige. Kvinner og menn, som våger å kritisere styresmaktene eller som er krigsfanger eller ofre for intriger av politisk art, underkastes Scha-Ni-behandlingen. Og er det årsaken til at mange av kinesernes krigsfanger, som nå er løslatt og sendt til FN-leirene, holdes tilbake i karantene i Japan eller USA. De må først befries for Scha-Ni-vikningene før de får reise hjem til sine egne. Telegrammene har fortalt atskillig om dette.

Første stadium i Scha-Ni består i at fangen, dvs. «pasienten», anbringes i en gruppe av ortodokse kommunister, som for det meste opptrer som en arbeidskommando. Disse bestormer så pasienten med forelesninger om kommunismens ufeilbarlighet og kapitalismens råttenskap, inntil ofret enten av bekvemmelighetshensyn eller av utmattelse er rede til å godta sine læremestres teser. Så fortsettes det i timer, dager, uker og måneder med stadige spørsmål og forhør, slik at ofret til slutt går med på alt. Skulle det ikke hjelpe, går de kommunistiske oppdragere til kraftigere forholdsregler med inndragning av matrasjoner, blendende lys eller «stenkister», hvor man hverken kan ligge, sitte eller stå, og etterhånden bryter selv den sterkeste sammen. På den måten skapes kommunister av FN-fangene, som syngende gikk i kampen mot den kommunistiske aggresjon.

Det er slike som nå er under psykisk pleie i FN-hospitalene, før de sendes hjem. Om det hjelper, om det betyr total helbredelse, er ennå uvisst. Men den nye form for krigsføring har krav på stor oppmerksomhet.

Når vi omtaler dette, er det for å minne om, at også våre egne «kinesere» i de harde år etter 1945 hadde til hensikt å sette i gang en Scha-Ni, en omskolering av NS-fangene til sanne demokrater. De brukte de tidligere tyske fangeleirer til dette og som voktere anvendte de for en stor del smuskete kommunister, som hadde vært en tur i Sverige og som hadde rømt til smørgåsens land dels for manglende oppfostringsbidrag, ubetalte skatter og bøter o. a. for å tale med en samtidig som kjente sine pappenheimere. Men som alt her hjemme ble denne omskolering en halvgjort og dermed mislykket gjerning. En og annen hvalpaktig, nytiklekket fengselsfunksjonær, en og annen av de hårdt belastede juridiske koryfeer og en del prester forsøkte seg, men ga som regel tidlig opp. De hadde jo hverken gløden eller troen, og resultatet ble at konsentrasjonsleirenes forfulgte flokk ble harde i hjerteroten og lukket sitt sinn. Noen tåper av ungdom ble også sendt til fengslene for å registrere visse sosiologiske undersøkelser. Vi har ikke hørt noe mer om dem og fra dem, for det måtte bli noen underlige besvarelser de kunne diske opp med!

Scha-Ni-terapien er kinesisk. Den norske Scha-Ni var hverken fugl eller fisk, bare et utslag av det hysteri, som grep de styrende og hjemvendte og deres gjeng av etterplaprerer. Men når vi kritiserer kommunistene og kineserne, bør vi ikke glemme at våre egne «demokrater» fra det brukne geværs soldater til de erkekonservere karrierejurister selv har en rem av huden — om de enn gjerne vil glemme det i dag. Det som manglet, var en systematisk utholdenhet, og resultatet ble en komedie, som fremdeles i dag kaller på smilet blandt de fhv. NS-fanger.

Neste nummer av

FOLK OG LAND

kommer 1. august

!!

DET VAR GRUNNEN

Når det er tale om nye bestemmelser om stemmerett for dømte NS-folk, minnes vi det som hendte i 1949. Da vedtok Odelstinget at de, som hadde fått dom under ett år, skulle få stemmeretten tilbake fra og med 9. mai året etter valget som fant sted høsten 1949. Når de ikke straks kunne få stemmeretten igjen, skyldtes det, skrev bladet «Vårt Land», at dette ville ha betydd «noen tusen velgere som flertallet ikke fant ønskelig til å forstyrre valgsirkulene foran 10. oktober. Ingen partier føler seg helt trygge på denne velgerskaren av tidligere NS.»

Denne uttalelse viser hvorledes partipolitiske hensyn kan virke bestemmende på strafferettslige spørsmål. Så lavt er det altså under taket i Thingets Hall og så små er mennene som bestemmer over vår skjebne. Og ennå står de opp og snakker om at vi skal tilbake til samfundet!

HAN VET DET

Jaques Mornard, som for 13 år siden drepte Stalins verste fiende, Leo Trotzky, er nå blitt intervjuet om Russlands nye kurs. Han sier: «Stalins død vil ikke påvirke regimet i Russland. Landets perfekte politiske organisasjon og dets stigende økonomiske og kulturelle utvikling betyr at et høyerestående regjeringsmedlems død ikke vil berøre det indre regime.»

AKK JA!

Da den vesttyske forbundskansler Konrad Adenauer la en krans på den amerikanske krigskirkegård i Arlington under sitt Amerikaopphold, ble han hilst med den gamle tyske nasjonalsang «Deutschland, Deutschland über alles». — Men det var som sagt i USA — Eisenhowers USA. Slik formastelighet ville være utenkelig i Norge, men så var det jo også Norge som vant den annen verdenskrig.

BEIN!

Dødsdomsstatsråden, nåværende høyesterettsdommer O. Gundersen er av regjeringen oppnevnt til formann i styret for statsaksjeselskapet Vinomonoplet for de kommende fire år, dobbeltstemmen fylkesmann Olav Oksvik til nestformann og LO-sekretæren Elias Volan til medlem av styret. — Regjeringen sørger for sine mens det ennå er tid.

~~~~~

Grunnløvskampen i Danmark er endt. Den var livlig og det kom adskillig av interesse frem.

Vi fester oss noen uttalelser av professor Noel Nygaard, som i radioen 22. mai sa, at han ville stemme mot, fordi det etterhånden var blitt slik, at samtlige partiledere unnatt kommunistenes bak lukkede dører avtalte, hvorledes alt skulle gjøres. Derved får partipolitikkerne en avgjørende makt, hvis annetkammer avskaffes. Han ville desuten ha gjort høyesterett mere uavhengig av lovgivningsmakten og politikken. De tilbakevirkende straffelover, sa han, viser at rettspleien er angrepet på en farlig måte!

Det er således ikke bare i Norge at det velsignede demokrati har sine svarte flekker.

Som en eneste stor familie

Forleden, da jeg lyttet til stortingsdebatten i radio, hørte jeg bl. a. Oskar Torp uttale, at vi her i Norge skulle komme til å leve som en eneste stor familie. Jeg var forbauset over at ingen fra Høyre eller Bondepartiet tok til gjenmæle. Hadde jeg satt i stortinget ville jeg straks ha grepet inn og sagt at jeg ville betakke meg for å leve i familieskap med Nygårdsvold, Gerhardsen eller Torp og deres våpendragere. Jeg tror at det her i landet er tusener som er enig med meg heri.

Argus.

!!

Det er ikke bare Syngman Den foreslåtte UNESCO-konferanse for Midtøsten er blitt skrinlagt på grunn av uoverensstemmelse mellom den nye stat Israel og de arabiske land. UNESCO's råd har motatt brev fra Irak og Libanon om at de og andre arabiske land ikke vil innby Israel til den bebudede novemberkonferanse for landene i Midtøsten. Og så ble møteplanene skrinlagt.

Men dermed har ikke de arabiske land sagt sitt siste ord. Det gjærer i Midtøsten som andre steder, og det er selvbestemmelsesretten som de arabiske land vil hevde på tross av israelitenes mektige forbundsfeller rundt omkring i både den kommunistiske og den kapitalistiske verden. Baruch'ene synes her å ha spilt et noe for høyt spill.

HVA DET BETYR:

Til orientering for våre lesere gjengir vi en del forkortelser, som forekommer innen FN og som man bør kjenne til, da avisene for bekvemmelighetens skyld nøyer seg med dem:

ESCAPE: Den økonomiske kommisjon for Asia og Det fjerne østen.

ECE: Den økonomiske kommisjon for Europa.

ECLA: Den økonomiske kommisjon for Latin-Amerika.

ECOSOC: Det økonomiske og sosiale råd.

FAO: De Forente Nasjoners kommisjon for ernæring og landbruk.

ICAO: Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart.

ILO: Den internasjonale arbeidskommisjon.

IMCO: Den internasjonale maritime rådgivende organisasjon.

ITO: Den internasjonale handelsorganisasjon.

UNAC: De Forente Nasjoners hjelpeorganisasjon for barn.

UNESCO: De Forente Nasjoners organisasjon for undervisning, vitenskap og kultur.

UNKRA: De Forente Nasjoners gjenoppbyggingsorgan for Korea.

UPU: Verdenspostunionen.

WHO: Verdens helseorganisasjon.

WMO: Den meteorologiske verdensorganisasjon.

«Bank»: Den internasjonale bank for gjenoppbygging og økonomisk utvikling.

«Fund»: Det internasjonale valutafond.

KULTUR

er noe meget stort, men kulturens sjel og ånd er noe meget større. Det bør de tenke på, som taler mest om kulturen.

IKKE MORALSK

Det å konkurrere om veltgernes stemmer er intet moralsk utgangspunkt for et politisk parti.

Hørt på trikken:

«Jeg forstår ikke hvorfor folk ikke slutter med å propagandere mot rasjonaliseringslovene. Oskar Torp sa jo fra at de ikke skulle gjennomføres».

Trur 'u på'n du da?

OVERSETTER

fra tysk/engelsk, noveller etc. for tidsskrifter. — Også ingeniørtekniske oversettelser.

Bill.mrk. «Oversettelse».

8 MAI - FOLK OG LAND

8 Mai er gått inn, Folk og Land er kommet ut. Avisens navn er godt, det peker videre enn på «rettsoppgjøret». Det er kommet forskjellige uttalelser om navnet Folk og Land, om bladets innhold, ja like til om sproget.

Mens vi «satt inne» og hele tilværelsen lå i håpløshetens klamme mørke, brøt en stråle av lys inn til oss, — et stensilert lite hefte som hette Skolenytt. Vi var full av beundring for den mann som våget å heve sin røst mot det enstemmige hylekor og talte de fordømte sak. Men selv de mest optimistiske turde ikke håpe på at dette kunne fortsette. Vi kjente jo våre forfølgere. Men så kom 8 Mai. Man kan si at et blad blir slukt! Det kom inn som ved et under, det gikk sin hemmelige gang fra rom til rom og ble lest så lenge papiret holdt. Det vakte ikke bare beundring, det tendte et lys i

Det er vel noen som sier at det nytter ikke. Si ikke det. *Sannheten* kan ikke drepes, om den for en tid blir skyvet tilside og nedstemt. *Sannheten* kan ikke dø, grav den ned i jorden, om du vil, en vakker dag vil den spire opp som en annen plante og bli synlig for alle.

Jeg sender nu min 10-er til bladet. Gå du, min venn, hen og gjør likeså.

En gammel «sviker».

Vi takker og håper flere gjør likeså.

Red.

håpløshetens mørke. Og siden ble det en fane som manet til samling og kamp for sannheten og vår rett. At navnet 8 Mai er kjær for oss er ikke bare rimelig, men også et bevis på troskap og takknemlighet. Begge redaktørene, både han som begynte og han som måtte slutte og deres medarbeidere, kan ingen gi den takk og ære som de har fortjent.

Men la ikke savnet av 8 Mai blinde synet for vårt nye blad. Hva vil det si for en ny redaktør å bli møtt med skepsis og sur kritikk, bare for at leserne før har hatt et blad som de elsket og beundret. En mann som tar på seg den utakknemmelige og vanskelige oppgave å tale de overvundnes sak i en tid som nu og i et samfund som vårt, har krav på all mulig støtte fra dem han slåss for. Tenk om vi ikke hadde noe blad! Da kunne vi gå hjem og legge oss i trygg fovissning om at våre trekk er vel forvart i fengselsstyrets forbryteralbum for etterslekten for all framtid. Og så kunne vi istemme Gundersens kor: Ro omkring rettsoppgjøret.

Synes noen at bladet ikke er godt nok. Javel, så vær med å gjøre det bedre.

Kan man ikke skrive, så tegn abonnemeter.

Et blad må for å kunne være godt ha inntekter.

Sproget. — Skal leserne diktere redaktøren hvorledes han skal skrive! Nåja, det er jo spesielt norsk at man skal ri bydepatriotiske kjeppehester. Jeg synes å huske at det partiet vi tilhørte hette Nasjonal Samling og ikke splittelse. Men nu skal der altså splittes fordi en og annen ikke er i stand til å lære annet enn sin egen bygdedialekt og derfor ikke vil tolerere noe annet. Skal vi se

De små drypp

Vi kan gjøre noe hvis vi bare vil.

Jeg, som alle vi NS ble «flådd» ganske grundig ved «Frigjøringen». — Men noen kroner tjener jeg da i blant. Der av sender jeg litt til «Forbundet» uten om årskontin-

alle landets bygdedialekter servert som et babelsk forvirrende konglomerat i bladets spalter! La oss ta for oss det påtalte ordet hjem. I vårt land har vi flere forskjellige uttrykk for hjem. Vi har hjem, heim, hem, him, — og enkelte steder sier man haim. La oss få disse ord vekselvis i bladet. Vi har så megen sproglig forvirring at litt mere kan ikke skade. I værvarslingen hette det forleden: Klokken sju var temperaturen syv grader. Så heter det værvarslinga og værvarslingen, fjella og fjellene. Dertil de meningsløse vanskapningene omlag og omsyn. Man kan se hen til en ting, men man kan ikke se om den, — rundt den. — Og så langt rå er. Råd og mulighet er to forskjellige ting. I et referat fra et herredstyre heter det: En ble enige om at — Ja, det var vel ikke så forunderlig.

La oss ha Folk og Lands sprog uforandret slik som det er. Vi trenger en fast sproglig linje og en kultivert og brukbar fellesnevner for våre dialekter. Ingen dialekt har mere krav enn den andre på å være vårt offisielle sprog.

Hold frem, redaktør! Retningen er på alle måter riktig.

A. F.

genten. Noe sender jeg til «Folk og Land» uten om årspengene. Og så betaler jeg nå og da et kvartalsabonnemang til en eller annen, — og så sender jeg fra tid til annen, noen venner og bekjente noen nummer av bladet, og endelig legger jeg igjen «Folk og Land» på kaféer og lignende steder.

Dette er da bare noen små «drypp». Men skal vi ikke bli enige om å gjøre ikke bare dette, men *meget, meget* mere for «Forbundet» og vårt blad?

Er det ikke så at de stadige små drypp huller ut en stor stein?

Og steinen, — ja den ja. — Det er sagt at kule må til trønder

men drypp og atter drypp kan knuse helt i sønder det stygge rettssvik-kryp.

Jeg vedlegger noe «gryn» til bladet, som jeg takker for og som vi aldri må miste!!

Ol Pålås i Trøndelag.

DET ER SAGT:

«Inne i oss bor en dommer, som er viktigere for oss enn all verdens bifall. Spør ham til råds når du skal foreta deg noe».

Matthias Claudius.

UKENS KRONIKK

KNUTEN SOM IKKE KAN LØSES

Den danske general Vagn Bennike er av FN utvent til formann i den innviklede komite, som skal forsøke å bilegge de mange tvister mellom Israel og de tilgrensede arabiske land. Han etterfølger general Riley, som nå trekker seg tilbake etter fem års tjeneste på denne utsatte post.

Det lar seg ikke skjule, at det er en voksende uro langs den jordansk-israelske grense, og det viser at det er langt frem til fred mellom Israel og de arabiske land. Denne stående konflikt har igjen fått storpolitisk betydning for både USA og England på grunn av de stadig aktuelle planer om en mellomøstlig forsvarsorganisasjon MEDO i likhet med NATO. Et resultat av denne var da også det besøk, som Foster Dulles forleden avla i Mellemøsten omenn det ikke hittil i hvert fall har gitt seg synlige resultater. Det bekrefter imidlertid at USA ser på mellemøsten som et interesseområde av første klasse. Hans besøk ga forøvrig utslag i temmelig voldsomme nasjonalistiske demonstrasjoner rettet mot USA's prozionistiske politikk, som man vel idag kan sette et stort spørsmålstejn ved og som synes etterhvert å ebbe ut. Men de var like meget rettet mot

Israel og England, og Foster Dulles' besøk skapte da også tinnitus i England, som mener å ha en viss hevd på interessene i disse strøk, samtidig som det førte til engstelse i Israel, som frykter at Eisenhowers regjeringens vurdering av situasjonen fører til at de gylne tider i forholdet mellom USA og Israel nå hører for tiden og Truman til.

Forholdene ved den jordansk-israelske grense har i løpet av de siste par måneder utviklet seg henimot krigstilstand og araberne har øket sin anti-israelske kampanje for ennå tydeligere å fastslå, at de ikke kan forsone seg med tanken om en jødisk stat på gammel arabisk jord. Det har også forekommet regulære sammenstøt mellom israelske og jordanske tropper. Den våpenstilstand som ble inngått mellom Jordan og Israel i april 1949 synes nærmest å være erstattet av en uoffisiell krigstilstand som dag etter dag koster ofre i menneskeliv og materiell og som når som helst kan føre til en eksplosjon.

Den våpenstilstand, som i 1949 ble avsluttet mellom Israel og hvert enkelt av de arabiske land som grenser til Israel, skyldes den energiske FN-representant, dr. Ralph Bunch. Den

fastla grenser, betingelser vedrørende våpenhvile m. v. og skulle overvåkes av Truce Supervision Org. (TSO). Amerikanske, belgiske og franske offiserer ble sendt til Mellemøsten for å tjenestgjøre i denne organisasjon, hvis oppgave består i å oppta rapporter vedrørende brudd på våpenstilstanden og medvirke til gjennom handlinger mellom de stridende parter å bilegge konflikter såsnart disse oppstår og forhindre at konflikt hoppe på konflikt slik at spenningen tilslutt utløses i åpen krig.

Som et organ til å bilegge konflikter som oppstod daglig, ble det opprettet såkalte Mixed Armistice Commissions (MAC), som består av samme antall israelske og f. eks. jordanske offiserer med en FN-offiser som formann med utslaggivende stemme. Som stabchef for TSO og de f. t. eksisterende fire MAG's er altså nå general Bennike oppnevnt som general Rileys etterfølger.

Det sies at general Riley fratrådte av personlige hensyn, men det hviskes i krokene at han «ikke kunne regne og legge sammen og dele med to». Han gikk like på og delte sol og vind etter fortjeneste, og resultatet var at araberne følte seg tilsidesatt og beskyldte ham for zionisme. Og så kom chefskiftet.

Rileys siste handling som chef for TSO var å utarbeide en rapport til FN om de siste måneders grensestridigheter. Han konkluderer med at det ville være tilrådelig å henføre spørsmålet om en avspenning mellom Israel og Jordan fra MAC til et høyere plan. Israel har samtykket i dette, mens Jordan ennå ikke har svart. Og så får man vente og se.

Forholdene i Mellemøsten synes uløselige og det er et ytterst utakknemlig hverv å skulle være støtdemperen. Han vil aldri kunne regne med mere enn den ene parts velvilje og til gjengjeld den annen parts misnøye, og som forholdene ligger an idag må han være forberedt på å skulle vandre fra eksplosjon til eksplosjon. Det er så mange stridende interesser og så mange intriger av internasjonal art, at det er umulig idag å kunne se hvorledes man skal kunne komme til et resultat som betyr fred mellom de uensartede folkeslag. Israel betraktes av araberne som en høyst uvelkommen erobrere, som har fått hevdvunnet arabisk land, fordi israelitene i riktig tid holdt seg inne med de «store gutta», som mente å kunne bestemme over folkens skjebne uten å spørre dem selv. Slikt kan jo ikke annet enn hevne seg.

Rettsikkerheten og forvaltningsmyndighetenes fri skjønn

Da det nordiske administrative forbund i august 1932 holdt sitt møte i Helsinki vakte rektor, professor Frede Castberg oppmerksomhet ved sitt foredrag, hvori han krevet mer rettskontroll over forvaltningsorganene. Dette foredrag synes å være glemt i den diskusjon som har vært ført om Thagaardpolitikken. Da det også har videre perspektiv, har vi funnet å burde gjenoppfriske det og gjengir — pussig nok — Dagbladets referat.

Professor Castberg fremholdt bl. a. at utviklingen i Norge i en lang årrekke er gått i den retning at loven har gitt forvaltningsorganene en stadig mer vidtrekkende sjønsmessig myndighet. Den stramme regulering av næringslivet, så vel i Norge som i en rekke andre nordiske og vest-europeiske land, har klarligvis ført med seg at forvaltningsorganene på dette felt av samfunnslivet har fått en ofte påfallende stor makt. Jo større økonomisk betydning en virksomhet har, desto mer vidtgående sjønsmessig myndighet synes lovgivningen å ha villet tillegge forvaltningsorganene.

Etter min mening kan man ikke i og for seg betrakte det som noen særlig vesentlig garanti for rettsikkerheten at lovgivningen gjør det klart hva som er bunden forvaltning og hva som er undergitt fritt skjønn. Faren for rettsikkerheten ligger etter min vurdering av situasjonen først og fremst i at lovgivningen — oftest med all tydeighet — gir forvaltningsorganene en sjønsmessig myndighet som rekker uforholdsmessig langt og utsetter den enkelte borger for vilkårlighet. I denne situasjon er det av særlig viktighet å opprettholde domstolens kontroll med forvaltningen på alle områder.

Det er ut fra denne oppfatning at man etter min mening må advare bestemt mot en rekke av bestemmelsene i det sterkt omdebatterte utkast til ny norsk prislov. Jeg hevder dette uten at jeg derigjennom vil ha uttalt noe om spørsmålet regulert eller fritt næringsliv overhodet. Min kritikk gjelder den måte forvaltningsreguleringen gjennomføres på og er for så vidt

Mere rettskontroll over forvaltningsorganene

i tråd med en kritikk jeg for min del har fremført mange ganger mot norsk lovgivning på dette område i nå snart 20 år.

Jeg mener det er ytterst uheldig å ha slike bestemmelser som at et direktorat skal kunne forby hva direktoratet anser for å være en boikott til skade for almene interesser — at direktoratet skal kunne treffe de bestemmelser som finnes nødvendige for å motvirke «disposisjoner eller horhold som må anses urimelige eller til skade for almene interesser», eller at Kongen skal kunne kreve avståelse av en bedrift til det offentlige. Hvis den drives på en måte som anses åpenbart utilbørlig «eller til betydelig skade for almene interesser».

Etter slike bestemmelser og lignende bestemmelser som man allerede har i gjeldende lovgivning, er forvaltningsorganenes kompetanse så omfattende at det praktisk talt er uteukket i noe tilfelle å få dom for at den trufne avgjørelse overskrider lovens grenser for hva forvaltningsorganet kan bestemme.

Castberg konkluderte med: Det store rettspolitiske problem på forvaltningens felt

i dag er i alle land med statsdirigert næringsliv å skape garantier for saklig, rettferdig og effektiv utøvelse av den sjønsmessige forvaltningsmyndighet. En raskt og effektivt virkende ankeordning er viktig. Og den forvaltningsmessige anke over sjønnet kan ikke gå til andre enn til forvaltningsmessige organer. Noen sammenblanding av forvaltningsmyndighet i så henseende er ikke på sin plass. Men for å oppnå rettsikkerhet for den enkelte, trengs der noe mer enn adgang til forvaltningsmessig overprøvelse. Man kommer ikke forbi kravet om rettsregler som begrenser det frie skjønn og regler som fair saksforberedelse og om angivelse av grunner for forvaltningsbeslutningene. Det trengs utvetydige regler, om ugyldighet som virkning av rettsbrudd fra forvaltningsorganenes side. Og der trengs en uavkortet effektiv opprettholdelse av domstolens rettskontroll med forvaltningsorganenes utøvelse av den store og ansvarsfulle virksomhet som tilligger dem.

Truer krigen?

Åpent brev til en jøssing

Før det smeller mellom øst og vest og følelsene hvirvles opp i et vanvittig kok, vil jeg gjerne få sende deg noen linjer for å avklare begrepene. Det er lenge siden vi har vært på skikkelig talefot, selv om du ikke har sett så strengt på meg i det siste. Isen i ditt blikk holder på å smelte, du begynner kanskje å forstå at vi tross alt, — tross forskjellige livssyn — er i samme båt.

Du jublet over friheten og triumferte den gang det tredje rike fallt sammen og jeg og mine frender vandret i fengsel.

Du var med og ropte korsfest, mot oss, de formastelige som hadde hjulpet fienden. «Vae Victis» — ve de overvundne. — Slikt har hendt mange ganger før i historien,

og jeg kunne forstå deg, selv om jeg syntes din jubel var vel barnslig og naiv.

Vel var en forhatt okkupasjon forbi og en bitter krig tilende, som ved siden av var en borgerkrig innen alle land. Men selv om makten gikk over fra den ene part til den andre, så ville vi allikevel ikke få noen frihet, noen fred.

Alt dette så ikke du, i din hektiske glede, i din hybrid.

Men jeg som var trengt opp på det tragiske plan og skulle dømmes for landsforræderi, jeg fikk mangt å tenke over.

Frihet?

Det var mange hundre år siden Norge hadde vært fritt, og det ville kanskje gå like lenge før vi igjen kunne bli det, slik som verden var gruppet i stormaktsblokker.

Fikk vi vår frihet i 1905, sier du?

Nei, den friheten var bare innbilt, og det som skjedde ødela bare den nordiske nøytraliteten, i allfall for vår tid. Fra å være en del av Norden gikk vi over til å bli et britisk brohode på kontinentet, slik som Portugal.

«Splitt og hersk!»

Fred kunne det aldri bli så lenge som de store makter med alle midler hindret de mindre i å utvikle seg og få adgang til jordens næringsmidler og råstoffer.

To store men fattige nasjoner på ca. 100 millioner hver ble stengt med alle midler, på små områder, uten adgang til kolonier som alle de større hadde.

Var det riktig? Var det ufarlig?

Hjelpe de små nasjoner, sier du, hjelpe Polen mot overfallsmakten, sier du.

Påskudd, svarer jeg, for å få begynt krigen.

Hvilken hjelp fikk forresten Polen?

Fikk det ikke lov å ofre seg til siste mann, — uten at hjelpen kom?

Hva hjalp det Polen at Tyskland ble knust når det allikevel ble tatt av Sovjet?

Europa ble leikarvoll for U. S. A. og Sovjet, Asias grense rykket oss ganske nær i Nord, og trakk seg vestover forbi Berlin.

Det gamle kontinents politikere tuller og konfererer, gjør en liten hestehandel der og en taktisk tilbaketrekning her, men faktum står ikke til å endre.

Uten et sterkt Tyskland er Europa og vi med prisgitt Sovjet eller U. S. A.

Men Sovjet er nærmerst, og sannsynligvis mer forberedt. Tenk på det, du som helhjertet har gått inn for Apakten og Marshallhjelp.

— — —

Vårt alternativ er skrinlagt, eller gjenoppstått som papirprosjektet Europaråd og Europahær.

Det blir aldri til noe, fordi de små, redde og avindsjuke med Frankrike i spissen, ikke tør overlate en leketøypistol en gang i en tyskers hender. Og når lavinen fra øst kommer, — da er det for sent, både for Frankrike og for deg, min venn.

Du så rødt når vi gikk i tyske uniformer. Kan det tenkes at noen missliker at de norske gutter går i engelske uniformer og tjenestgjør i en engelsk divisjon i en evindelig okkupasjon av et arbeids-

somt og nødstedt folk?

Har du tenkt på at vi skal få spille Polens eller Tsjekkoslovakias rolle snart? Eller få det som Syd-Koreanerne?

I så fall får du neppe anledning til å skylde på Hitler eller Quisling.

Men jødeforfølgelsene?

Er det slutt på dem? Har det ikke (nesten) til alle tider vært forfulgte minoriteter, enten disse nå var jøder, tyskere, hugenotter eller nazister?

Minister Frank skulle ha sagt til retten at det var jødeblood i Hitler. Jeg har selv hørt påstått at Quisling var jødevennlig. Kan det ikke tenkes at de begge måtte gi etter for trykk?

Det sitter en Kaganowitsj i den nye regjering i Sovjet. Det sitter fremdeles en Baruch som rådgiver for Eisenhower. Jeg tror ikke derfor at det for alltid er slutt med antisemitisme i disse to veldige riker.

For oss gis det to alternativer. Enten leve og dø i Norden på tross av stormaktspolitikken, eller la oss fordrive som en gang i tidene, de hvite menn som inkaene jaget via Páskeoya til Polynesia.

Vi som dere straffet og hånet er ikke part i saken. Men du er forpliktet til å kjempe mot østen med lovlige og ulovlige midler slik som U.S.A. og England måtte forlange.

Begge er vi vel enige om at norske kvinner og barn og vår stammes blod må vernes best mulig, selv om vi enda ikke er enige om midlene.

Sveriges vei er Nordens vei, men svenskene er dessverre blitt alene om å gå den. Hadde vi holdt oss til Sverige hadde vi ganske sikkert vært spart for tysk okkupasjon, — og det som kan komme når som helst.

Det er trist at vi, et lite folk skal stå splittet, ja fiendtlig mot hverandre når uværet truer oss alle med undergang. Det bare svekker dere å ha oss som en pariakaste som dere ikke vet om dere kan eller vil bruke. Men vi er for få til å kunne bedre forholdet, det er deg og dine som har makten og avgjørelsen.

Ola O. Furuseth.

«For egen regning vil jeg da tilføye at jeg anser mennesket for bedre sted under diktaturets svøpe enn under velferdsstatens dyne».

(Asmund Brynildsen i Spektrum).

Nytt brev fra Pus i Kroken

Kjære Folk og Land.

Nå har jeg litt av hvert å fortelle deg igjen.

Først så var'e nå det at jeg er studentjubilant i år og de har masa tre ganger for å få meg med i boka. Trea gangen var nesten som et litet jammerskrik —, og da bynte jeg å svare. Men det fanns itte råd å svare slik at dem ble fornøyd. Jeg sku jo redegjøre for de 25 åra siden jeg bar russelue: Og ska jeg ha ansvaret for hva som står om meg — så ska jeg ved alle katters herre også bestemme det som skal stå der. Og så satte jeg blandt anna «I 1945 kidnappet og senere plyndra».

Men det likte dem itte i bokkomiteen, — så det foreslo dem utelatt. Da vilde det sett ut som jeg skamma meg over det derre — så det vilde itte j e g. Og itte vilde jeg sette «arrestert og mulktet» heller — for da vilde det sett ut slik at de som satte iverk detta i 1945 skilte seg mer ut fra karer som al Capone og Dillinger enn riktig er.

Nå har jeg foreslått bokkomiteen å sette «Etter krigen...» — og så prikke en lang åpen linje. — Så kan de som bryr seg om det få beskjed med mine ord av meg og med redaktørens ord av redaktøren. På det viset mener jeg å ha tilgodesett alle legitime interesser: De som legger

vinn på vedtatt go tone av idag — de behøver itte å føle seg støtt, og de som legger vinn på få sannheten kan få en aning av den au, uten å behøve å spørre noen. Jeg vil jo absolutt itte være hverken uforsonlig eller vrang.

Siden jeg skreiv sist har jeg laupa en hel del. Kanskje du syns jeg måtte ha nok å henge labbane i heme nå — men du veit: Jeg maser itte lenger livet av meg i den vakre årstiden. — Jeg tok heller en liten ja — pilgrimstur — kan vi jo kalle det, — ner til Tønsberg den store by, der jeg i hint minneverdige år 1945 fikk innskjerpa den gamle visdommen fra bokenes bok: Samler Eder ikke skatter i denne verden — der møll og rust fortærer —, og **staten bryter inn og stjæler.**

Staten tok vel 20 tusen for undervisningen den gangen — pluss litt av helsa. En kan vel si det var dyre skolepenger — men så har jeg jo fått lærdommen da. Og mangen go glis har jeg fått meg når regjeringa masa om økt produksjon. Jeg skjønner dem jo så godt: sett opp tempo — få litt raskere blodomløp så lus og skaubjonn — stat og kommune — kan få noe å suge.

Masse hilsner fra

P u s,

som nå er tilbars i kroken att.

Skygger fra krigen Fiane-saken i «Vårt Land»

Vårt Land gjengir den 18. juni 1953 riksadvokatens brev til Fru Fiane (etter Folk og Land nr. 22) og har samme dag en leder som vi gjengir i sin helhet: For fjerde gang ruller opp i Eidsivating lagmannsrett et av okkupasjonstidens mange mørke kapitler. Tre av stapofolkene som deltok i likvideringen av advokat Kaare Shetelig i november 1944 sitter igjen på tiltalebenken. Detaljene i drapshistorien virker med en særegen uhygge som slagskygge fra krigens nattdside. Det er unge mennesker det her gjelder, hvirvlet inn som redskaper for okkupasjonsmakten i en ubarmhjertig kamp utenfor lov og rett.

Men bak det kyniske gangsteraktige og opprørende i deres dåd er det også mulig å skimte noe dypt tragisk og menneskelig forsonende. De var trass i alt bare redskaper i et større og ubarmhjertig krigsspill som de neppe hadde den rette oversikt over, — og som tilslutt gikk dem imot.

Det fins også andre skygger fra krigen av en liknende tragisk art som prøver å formørke dagen i dag, og som vi helst trekker et glemselens slør over. På annet sted i dagens avis offentliggjør vi myndighetenes begrunnede avslag til enken etter Knut Knutson Fiane på hennes begjæring om en undersøkelse i rettslige former av likvideringen ved våre hjemmestyrker av hennes mann i september 1944. Det sier seg selv at detaljene ved drapet på denne kjente NS-mannen virker

uhyggelige. Og det er forståelig at enken ikke har gitt seg rist eller ro i disse årene før hun har fått den rettslig etterforsket og dermed renset sin manns minne.

Han ble beskyldt for å være angiver, og det har vært alminnelig antatt at han gjennom likvidasjonen led den farlige angvers skjebne. Nå viser det seg at Riksadvokaten under henvisning til fru Fianes henvendelse har funnet det riktig å uttale at «det ikke i påtalemyndighetens arkiver finnes opplysninger som viser at Knut Knutson Fiane har gjort seg skyldig i noe angiveri til fjenden eller til NS-myndighetene.»

Så langt har det iallfall lyktes fru Fiane gjennom sin kamp å få renset sin manns minne — og det betyr noe ganske vesentlig.

Imidlertid sitter man etter dette igjen med en kjensle av at det her ved likvideringen av Knut Knutson Fiane på en eller annen måte er begått en tragisk feiltagelse. Det er på det rene at de som utførte drapet, gjorde det etter ordre fra ansvarlig hold innenfor hjemmestyrkenes ledelse. Men var ordren en «militær nødvendighet»? Bare en etterforskning i rettslige former vil kunne klarlegge det spørsmål.

Allerede i 1950 ble saken henlagt av påtalemyndigheten uten videre etterforskning fordi man da fant det tilstrekkelig konstatert at Knut Knutson Fianes død skyldtes «et tiltak som hadde karakteren av en krigshandling fra hjemmestyrkenes side.»

Rettslig sett er denne sakens stilling utilfredsstillende. Kan den bli

Den ville krig og den ville engelske general

Monte Cassino-Klostret som ikke kan dø

Carl Fredrik Engelstad, som bereiser Italia som Morgenbladets utsendte medarbeider, har skrevet en artikkel om de alliertes vettløse bombardement av det herlige kloster Monte Cassino. Klosteret ble bombet av de allierte i 1944 og lagt i ruiner, men reiser seg nå igjen. Vi gjengir litt av artikkelen:

Den 15. februar 1944 rettet allierte flystyrker et angrep mot Vesterlandenes ærverdige og mest tradisjonsrike kloster og la det fullstendig i grus. Ikke en tysker befant seg i klostret, bare en håndfull benediktinermunker og noen hundre sivile som hadde søkt tilflukt bak klosterporten. Noen få slapp levende fra angrepet, blant dem abbeden, den 79-årige Gregorio Diamare. I fem måneder hadde det gamle kloster ligget der oppe som en fredens øy mens krigens brenning frådret omkring det. Ingen idyll, nei — en fred med livet i hendene. Det er den kristne freds vilkår i verden, det visste saktens den gamle abbed, og han har neppe hatt noen illusjoner. Men hvem kan tenke seg hans følelser da han på sine knær krøp frem mellom de sammenraste murbrokkene og så røken drive vekk over de 400 000 kubikkmeter sand og grus hans kloster på en halv time var blitt forvandlet til? Hva hadde hans herre og mester en gang sagt om freden? «Fred etterlater jeg eder, min fred gir jeg eder; ikke som verden gir, gir jeg eder. Eders hjerte forferdes ikke og redde ikke!» Det var ilddåpen for den gamle manns tro, og holdt den så er han idag blant helgenene.

Hva er sannheten om dette flyangrepet, et av de mørkeste blad i den annen verdenskrigs historie?

Efter landgangen i Italia i 1943 forsøkte de allierte under general Clark å forsere veien til Roma, men støtte på en uhyre effektiv tysk forsvarslinje omtrent midtveis mellom Napoli og Roma. Denne linjen passerte også den lille byen Cassino. Landskapet er sterkt kupert, med høydedrag og fjell hvor tyskerne hadde forskanset seg med sine batterier og behersket alle veier nordover. Fra oktober 1943 til februar 1944 løp general Clark og hans amerikanske tropper ustanselig men forgjeves storm mot tyskernes linjer. Med sin overlegenhet i luften pepret de allierte tyskernes stillinger, men det lot til at de ikke var å få ram

tilfredsstillende og i alle måter rettfærdig løst? Vi våger bare å svare med et neppe.

langt tilbake i tiden. I en undergrunnskrig på liv og død under mørklagte forhold med en overmeknavn gis de ansvarlige en viss margin for feiltakelser. Ellers blir ansvaret umenneskelig og umulig å bære. Det er dette som ligger i at man ikke nå etterpå vil etterforske de enkelte krigshandlinger lenger

på. Til slutt var amerikanerne så utmattet av sine tap, at general Clark måtte sette inn indiske og newzealandske tropper under ledelse av general Freyberg. Freyberg en veltrenet britisk veteran fra første verdenskrig, forlangte i krigsråd hvor også den franske general Juin var til stede, at det skulle settes inn et frontalangrep med alle de midler som stod til rådighet, og at offensiven skulle innledes med et altødeleggende luftbombardement. Klosteret skulle først ofres. Det oppstod en heftig diskusjon om dette, både Clark og Juin var uenige med Freyberg, de visste at selv om tyskerne lå med maskingeværreder oppover fjellsiden var klostret ikke besatt. Feltmarskalk Kesselring hadde gitt streng ordre om at ikke en eneste tysk soldat måtte betre klostrets område, for ikke å gi de allierte noe påskudd til å bombe det. Men Clark hadde altså forgjeves forsøkt å forsere det tyske forsvar, og Juins tropper skulle bare spille en tilbake-trukket rolle under handlingene, det var Freybergs menn som skulle i ilden, hans votum ble avgjørende.

General Juin har efter krigen, i en artikkel i «Mercure de France», skildret begivenhetene slik:

«Efter lange diskusjoner gikk Clark med på Freybergs plan, men med meget tungt hjerte, det kan jeg bevidne. Fra mine posisjoner var jeg tilskuere til det frykteligste bombardement man overhodet kan tenke seg. Styrken og presisjonen i angrepene var slik at det stakkars kloster fullstendig forsvant i en tett røksky som steg mot himmelen og foldet seg ut på samme måte som atoin-soppen ved Bikini. Resultatet var at de indiske tropper som var trukket tilbake for å være mer i sikkerhet under bombardementet, ikke kunne komme tilbake til sine gamle stillinger, dem hadde nemlig fienden umiddelbart okkupert. Det storstilte angrepet resulterte ikke i annet enn at klostret ble ødelagt og at vi selv tapte terreng.»

Ikke før var klostret rasert, før tyskerne besatte ruinhopene med sine maskingevær og dermed forsterket sine stillinger ytterligere. Ennå i tre måneder raste kampene, med forferdelige tap for de allierte, inntil det omsider lyktes for general Anders' polske styrker å besette Monte Cassino i slutten av mai. To veldige krigskirkegårder, en britisk nede på sletten og en polsk oppe i høyden, taler sitt tause sprog.

Men hvor befinner herostraten Freyberg seg? Jeg skulle gjerne sett litt nærmere på ham.

enn til det er blitt klart at de har vært krigshandlinger.

Denne bevisste mørklegging — som kan være tvilsom nok — av egne krigshandlinger maner til en viss overbærenhet i dommen over motpartens krigshandlinger. Når de granskes under rettens lupe i dag, bør det erindres at de også ble gjort under krigens betingelser og forhold, og at de også har krav på en flik av glemselens slør.

Stemmer det?

«F. og L.» har på side 6 i nr. 18, for 16. mai 53, 3 artikler om historielærebøkene. «Tysklands 'overfall' på Norge», «Tampen brenner» og «Nye toner». I «Tampen brenner» skriver «F. og L.»:

«Det tyske overfall på Norge faller altså nå bort i de norske lærebøkene.»

Men så kommer «Norsk Skuleblad» nr. 20, også 16. mai, og her sier Henrik Sodal i en artikkel: «Gransking av historielærebøkene» om den tyske dr. Eckert, som han betegner som «ein uvanleg sympatisk og gild mann å samarbeida med» (godt for han at han ikke sa noe slikt om en tysker i 1945!): «Om drøftingane er det elles å seia at han sjølv sagt(!) ikkje ville forsvara eller orsaka det tyske overfallet på oss og hardstyret her. Men han heldt fram den militære og politiske situasjonen i Nord-Europa i 1939—40, som kunne forklåra noko av bakgrunnen for det tyskerane gjorde. Ein slik freistnad på å sjå alle sider av problemet kunne vi vera med på.» (Det var ikke lite!) Hvordan stemmer dette med de nevnte artikler i «F. og L.»? — Hvordan stemmer dette med Derry? —

For i artikkelen seier Sodal «Samarbeidet med Frankrik har gått greitt unda.» Det tror jeg nok, når Frankrike og Norge er interessert i å skjule de samme ting! — Et annet spørsmål er hvordan det er blitt med den historiske sannhet.

P. T. Ledig.

Professor dr. Hans F. K. Günther

som ble fratatt sitt embede ved Freiburg Universitet i 1945 er for kort tid siden innvalgt som korresponderende medlem av «American Society of Human Genetics».

Professor Günther var, foruten å være en utpreget Norgesvenn, kjent for sine arbeider om arvelighetsforskning, arbeider som etter 1945 er blitt rakkert ned av politiske forfølgere. Vitenskapen anerkjenner ham trass i dette, ser det ut til.

«SJU MANN»

har nå ledelsen i det norske kommunistparti, forteller Arbeiderbladet under en prangende tittel. Hva så med Det kgl. norske Arbeiderparti? Er det kanskje LO som har makten der?

Dødsdommen over —

(Forts. fra side 1)

også ugild av den grunn at han dømte etter en anordning som han selv hadde vært med på å lage! I saken mot Bruns, Clemens og Schubert, begjærte Bruns at lagmannen skulle vike sete da han hevdet at lagmannen hadde hatt forbindelse med Bruns's overordnede i Sd. Lagmannen erkjendte etter Aftenpostens referat — såvidt erindres — at han for tyskerne hadde skrevet en avhandling om «norsk retts sammensetning» og mente at det ikke var noe grunn for at han skulle vike sete. De tre tyskere ble dødsdømt. To ble henrettet. Clemens tok sitt liv.

I en korrigeringsnotis som en av Norges store og uavhengige skrankeadvokater — Henrik Bergh — foretar av noen uvederheftige skriverier i Samtiden av Benjamin Vogt, om Quislingsaken, som dessverre også ble trykt i en publikasjon for svenske jurister, skriver Bergh i Samtiden, hefte 5, 1947 bl. a.:

«2. Det uttales av herr Vogt: «Faktisk var der også reist innsigelse mot lagmannens (lagmann Solems) habilitet på grunn av hans stilling under krigen, som gikk sterkt mot Quislings syn.»

«Dette er også feilaktig. Den av forsvareren fremsatte inhabilitetsinnsigelse hadde intet å gjøre med herr Solems stilling under krigen. Den bygde utelukkende på tre avisartikler som lagmannen hadde skrevet i «Verdens Gang» etter krigens avslutning, nemlig 27., 28 og 30. juni 1945. Det ble fra forsvarers side fremholdt at «enkelte avsnitt av eller uttrykk i de to første av artiklene synes — å inneholde en forhånds stillingtagen til spørsmål som ialfall under Quislingsaken må betraktes som omtvistede og gi tiltalte inntrykk av at hans synsmåter og påstander ikke hos rettens formann vil kunne møte den forutsetningsfri prøvelse som han bør føle seg sikker på — ikke minst hvor det gjelder en sak i hvilken presse og det store publikum all har felt sin dom.»

Men det er noe aldeles nytt dette i norsk rettspraksis at en dommer som det reises så alvorlige innsigelser mot fra en part, at han klynger seg så krampaktig til dommeret.

Solem var imidlertid nødvendig for den fordømmende virksomhet da han eiet auto-

ritet fra før. Skancke hadde i realiteten to aktorer mot seg.

TIL DOMMENS SENTRALE FEILTAKELSER

antas denne å høre: «Retten anser det bevist at tiltalte har forstått at han ved å overta stillingen som kommissarisk statsråd oppnevnt av rikskommissæren ytet fienden bistand i den pågående krig mellom Norge og Tyskland.»

Derimot fulgte Høyesterett norsk lov og rett, da det frifant hans kolleger de komm. statsråder Johannessen, Ravn og Sandberg, omenn med varierte begrunnelser, som særlig Lorentz Vogt inngående har behandlet og hvortil henvises.

I samme retning går professor Frede Castberg i «Norge under okkupasjonen», s. 62-63:

«II. I der Führers frdn. av 24. april 1940 er der intet som tyder på at Det tyske rike har hatt til hensikt ved etableringen av styret i de besatte norske områder å handle i strid m. Haagreglementet av 1907. Heller ikke behøver man oppfatte Reichskommissars frdn. av 28. september 1940 om de konstituerte statsråder som annet enn en bestemmelse om organiseringen av okkupasjonsstyret innen Haagreglementets ramme.» UK sier herom, se innst. s. 223:

«Under denne synsvinkel er (Administrasjons)-rådet ett ledd i den tyske adm. av det besatte Norge med folkerettslig hjemmel i 4. Haagkonvensjons best. i landkrigsregl. — Det er for såvidt den samme rettslige hjemmel som de etterfølgende kommissariske statsråder og Quislings senere regjering har.» Selvfølgelig bør man lese alle disse sitater der de står i sin sammenheng og tenke selv. . . .

Jon Skeie i «Landssvik», s. 41, tredje opplag:

«En forstandig okkupant lar de nasjonale tjenestemenn (i den sivile administrasjon, i domstoler, i kirke og skole) fortsette, så lenge de ikke viser tegn til sabotasje. Og de fleste tjenestemenn vil føle det som sin plikt å stå i tjenesten, så lenge ikke okkupanten gjør unødige inngrep i denne. Men en tj.mann kan alltid kreve sig fritatt, når han finner at han ikke lenger har den nødvendige frihet til en sådan utførelse av tjenesten som landet krever. Okkupanten må da innsette en ny. Oftest blir dette en fremmed. Men det

kan hende at en av landets egne borgere påtar sig den i regelen utakknemlige oppgave å fortsette tjenesten. Han må dømmes etter sine handlinger. Det kan vise sig at han har gjort sitt folk en velgjerning, skriver Skeie. . . .

Når vi trekker hans rolige ord frem her — skyldes det at de norske myndigheter i Skanckedommene har skapt en katastrofal forvirring om klare rettsregler for landkrig og okkupasjon!

Dette var kanskje regjeringen Gerhardsens og justisminister Gundersens største synd mot det norske folk, som kan utslette det i en ny okkupasjon, som når som helst kan bli aktuell.

Heri ligger Skanckesakens stadige aktualitet. . . . Bortsett fra den evige uro som utstråler fra et klart justismord.

ØVERGAARD: OM «SAMARBEIDET MED FIENDEN».

Han skriver til Eidsivating: Det er også helt riktig at Skancke på denne måte «samarbeidet med fienden» og tålte noen innblanding fra den tyske skoleavdeling i sin administrasjon. Den tyske skoleavdeling, hvis sjef var Dr. Huhnhauser, ble etabl. i Administrasjonsrådets tid. Skancke har i størst mulig utstrekning motsatt sig enhver innblanding, nektet å samarbeide med den tyske skoleavdeling fordi han mente at den ikke kunne blande sig opp i den indre, norske administrasjon. Har det vært noe samarbeid — har det vært for å fremme norske interesser mot tyske overgrep, f. eks. for å få lærerne frigitt, hva omsider lykkedes og for å få studentene i Tyskland overført til Schweiz, skriver Øvergaard. . . .

Blehr vitnet under bevisopptaket: «Skancke var ikke persona grata hos tyskerne.» Blehr var tilstede i et ministermøte våren 1942, hvorunder Skancke tok frem et telegram visstnok fra lærernes representanter, hvorav fremgikk at de ba om å komme i land fra «Skjærstad» og ga uttrykk for at de i tilfelle var villige til å underskrive at de vilde stå tilsluttet lærersambandet. Skancke anbefalte at lærerne skulde slippes løs, og vitnet forsto ham slik at han ønsket dette, selv om lærerne ikke underskrev noen erklæring, idet Skancke var prinsipielt uenig i aksjonen,

(Forts. s. 8)

Trykkfeil

Det var en så veritabel trykkfeil i nr. 22 i gjengivelsen av dir. Lorentz Vogts fortrinlige artikkel at trykkfeilsdjevlen burde vært undergitt statsadvokat Dorenfeldts behandling.

En lumsk fjernelse av et «ikke» kan bety meget. Selvfølgelig forpliktet i k k e nordmennene seg ved kapitulasjonen i 1940 «til å fortsette kampen». De forpliktet seg «til ikke å fortsette kampen»!

Altså det stikk motsatte av hva det var blitt til i gjengivelsen.

H. N. H.

HYBEL I OSLO

søkes, helst fra 1. aug., av enselig herre. Stille, rolig, drikker ikke. Helst hos tidl. N.S.

Bill. mrk.: «Hybel.»

«DYREKØBT HÆVN»

Amerikanerinden Freda Utleys opsogtsvækkende Bog om besættelsen af Tyskland, Demonteringen, Vilkaarligheden i Nürnberg o. s. v. er udførligt anmeldt i «Revision». Anmeldelsen udkommer 15 Juli som Særtryk paa ca. 50 Sider.

Prisen er 1.75, og Bogen kan lettest bestilles hos Forbundet i Oslo, der elskværdigt har lovet og saa at ekspedere Bogen.

A. Olesens Forlag,
Aabenraa, Danmark.

NORGE

Tilgodehavende for Abonnement for «Revision» og «Pjecer fra A. Olesens Forlag bedes venligst indbetalt paa Forbunds-kontoret i Oslo paa en oprettet Sær-konto og gerne inden 20 Juli eller i Dagene umiddelbart efter.

Venlig Hilsen.

A. Olesen.

Herrekapper solide militærfas. nedsatte til kr. 90.—.

Lakenstaut 135 cm. kr. 4,75.

Lerret 88 cm. kr. 1,75.

Blomstret kjolestoff — pene mønster kr. 3,50-4,10-4,40.

Skotskrutet kjolestoff kr. 3,10.

Flanell kr. 3,10. Ensj. bomstoffs 80 cm., brunt, blått, rødt

kr. 2,80. — Silkestrømper, to par kr. 10,—. Nylon kr. 6,— og 9,50.

J. Lihaug & Co. A.s

Bø i Vesteraalen.

Sommerstevne på Jæren

Meningsfeller med bekjente innbys til sammenkomst søndag 26. juli fra kl. 11 på Nils Th. Kalbergs vakre eiendom (ved Kverneland) i Time. Mat og kopp medtas. Kaffe fås på stedet.

De som ikke har eget befordringsmiddel kan benytte jernbanens bussruter som går fra Stavanger 9,15 og 11,35 til Kverneland. Man kan også reise med tog som går fra Stavanger 9,10 og 11,10 til Kalberg stoppested på Algårdsbanen.

Kunngjøres bare på denne måte. Interesserte bes gjøre flest mulig kjent med ovenstående. Nærmere opplysninger gis i telefon Stavanger 2 11 33. Hvis dårlig vær avlyses stevnet.

FORBUNDET.

FLOTTE ELGHUND-HVALPER

— født 6/3—53 av beste jaktblod. Far: King 1755 R — 1. pr. + 1. pr. Jaktprøve 1950. Mor: Tasa etter Elgstøvens Buster 135 D og Vinni 1955 R — 1. pr. Absolutt 1. klasses dyr.

Gudleik Rogne,
Rogne i Valdres.

Tlf. 335 A over Heggnes.

SALGSKONTOR

— nystartet — Østlandet . . . selger Deres små og store artikler på provisjonsbasis.

Bill. mrk.: «Salgskontor.»

Til «DUOSIZ'ZO»

Telefon 12 34 56.

Min adr. får De ved henvendelse eller ring «Folk og Land».

KONTORPLASS

Stillingen som kasserer og bokholder ved A/S Margarinfabrikken Hålogaland, Finneidfjord ledig. Snarlig tiltredelse. Søknad med attester og lønnsforlangende sendes

Johan Fineide,
Finneidfjord.

DAME

ønsker opphold i ferien på bondegård ved fjellgård eller seter.

Bill. mrk.: «Nu eller senere.»

SØKER EN MANN

som kan utta stein av steinbrudd for salg innen Stor-Oslos grense. Billet mrk.: «Stein», i eksp.

Vekkerur

Kr. 19,—, 21,75, 23,75, 25,75, 28,50. Beste kvalitet. Jung-hans rød, grønn, blå og gul. Sendes mot oppkrav.

Urm. R. GJESSING

Drammen.

Overrettssakfører

Ketil Harnoll

Munkedamsv. 5, Oslo

Tlf. 42 21 30

FHV. LENSMANN

55 år, oppholdt meg i Sverige i flere år, søker arbeide på kontor, lager, hotell, vakt o. l.

Karl Bjørnstad.

Hurdal i Romerike.

Hannibal Sehested —

(Forts. fra side 1)

dets historie. Han skapte en selvstendig norsk hær og et særnorsk finansvesen under hans egen ledelse. Men han skaffet seg også selv store rikdommer og ble landets største godseier nest etter kongen. Etter 9 års forløp mistet han sine embeder og var lenge på reisefot, men kom tross sine misunnere tilbake til dansk tjeneste og var meget virksom ved fredsslutningen med Sverige i 1660 og den statsomveltning som fulgte....

Broholm er Sehestedenes slott og «det går sagn om Borgtapeter» skriver dikteren. På veggen i spisestuen på Broholm henger billedet av Hannibal, som i brynje og parykk ser ned på sine etterkommere med buskete bryn. Og så kommer filmen....

Den gamle vil gjerne tale om politikk og da helst om de gamle historier med hvorledes han ble miskjent. Men hans etterkommer av idag svarer, at alt dette er kjent fra bøkene og at han ikke lenger har grunn til å være bitter over landsforrædernes navn. Hans omdømme er blitt et ganske annet og selveste professor Bøggild Andersen kaller ham landets største statsmann, likesom Norge satte hans bilde på frimerkene.

Den gamle på veggen ble særlig nærgående omkring 9. april 1940 og han talte til sin etterkommer. Han måtte ikke «rage seg inn» med tyskerne. Se bare, hvorledes det var gått ham selv. Skjønt han reddet hovedstaden, ble han kalt landsforræder, og alt han eide ble konfiskert. Ja, det var på et hengende hår at han hadde endt i Blåtårn. Danskene var misunnelige og kortsynte, mente den gamle.

Og så spurte den unge om det var han eller den gamle som var død. Tyskerne var der og hadde en stor del av makten, og regjeringen hadde oppfordret til godt samarbeide. Hvorledes skulle så den unge virke uten å komme i kontakt med begge parter? Landbruket måtte nødvendigvis reddes gjennom besettelsen. Og dessuten — den unge kunne ikke drive politikk på en familietradisjon. Ja, han tillot seg også å antyde, at den gamle hadde forsynt seg temmelig rikelig under sitt statholderskap i Norge. Men da ble Hannibal ustyrlig og ville kaste noe i hodet på sin etterkommer og

ble promte hengt opp på veggen igjen.

Slik er det å være død. Gi meg en blomst mens jeg lever!

Også etterkommeren fikk en oppgave under Danmarks vanskeligste tid. Han gjorde seg til venn med en av de største av okkupasjonsmaktens herrer, ja med selveste «bøddelen fra Prag». På det tidspunkt hadde denne riktignok ikke ennå vært i Prag, og vennskapet med ham ble slik at etterkommeren kunne gå til ham når noe sto på. Og med vennen fulgte mange innflytelsesrike herrer. Da så den danske sabotasje mot regjeringens inntrengende advarsler satte inn for alvor, ble det truet med tysk terror. Etter vennens råd tok det tyske politi det med ro, men da han senere ble myrdet i Prag, kunne den danske mann ikke mer gripe inn og så kom terror, motstandskamp og alt det myrderi som bidro til en for Danmark uheldig endring av Europa-kartet.

Når etterkommeren grep inn var det, fordi han alltid hadde sett opp til kongen og dronningen, som hadde vært vennlig mot hans familie, og han visste at kongen var fryktelig ensom. Da tyskerne kom, ville kongen arrestere både utenriksminister Munch og Alsing Andersen. Kongen kjente nemlig ikke noe til Rostockhistorien og de hemmelige avtaler.

Utpå høsten 1943 ble etterkommeren kalt landsforræder, fordi noen av de innflytelsesrike okkupanter kom på en weekend til hans slott. Det stod i avisene — i Danmark kunne avisene skrive slikt — og han kunne selv sagt ikke svare og forklare det virkelige forhold. Og så kom den mer håndgripelige forfølgelse. Fem ganger forsøkte sabotørene å brenne ned hans slott, en natt kastet de bomber inn i hans soveværelse, men dem sparket Hannibal ut. Hvis en av bombene hadde fengst, ville 200 dyr ha brent inne og mange mennesker kommet i livsfare. Men slottet var omringet av dobbelte graver og det var vakt hver natt så det gikk bra....

Resten er vel kjent, for det hendte i Danmark som hos oss. Etterkommeren ble arrestert, slottet skulle konfiskeres osv. osv. Men fra fengslet sivet det etterhånden noe ut

om Rostockmøtet og om at politikerne hadde avtalt hele fidusen på forhånd. Og det varte heller ikke lenge før selveste frihetsministeren Buhl ble beskyldt for høyforræderi.

Ja, her har man opplegget til en film utenfor det alminnelige, men vi er bange for at det vil ta tid før en slik film vil bli innspilt i Danmark. Vi her hjemme har nok hatt en film som forherliger sabotørene, men det er vel snart glemt som alt det mindre begavede mennesker for en propagandas skyld setter iverk.

Vi har imidlertid villet skissere hva Hannibals etterkommer kunne ha fortalt som grunnlag for en dobbelt historisk film. Den har visse paralleller her i landet. Men film er film, virkelighetene noe annet, og det er virkeligheten vi skal seire på omsider....

Vel begynt halvt fullendt

Vi tillater oss å sakse fra Svenska Dagbladet Snällposten litt av en artikkel av odelstingspresident Hambro om Kongen i London i okkupasjonstiden:

«Minnesbilderna rullar upp sig. Kungen i norska klubben, där han så ofta åt lunch med regeringens medlemmar. Kungen på norska ambassaden, där han gav sina audienser. När Kungen ville ha en privat gäst, tok han honom gärna med till Carlton Grill. Carlton hade ju blivit utbombat, men grillen i det som en gång varit källaren var mycket livligt besökt, och hovmästare och kypare tog det som en stor ära att få servera Norges kung. Jag kommer ihåg långa samtal om Norge efter kriget, om Tysklands ställning, om hur man skulle behandla förrädarna och «frontkämparna» — —».

Etter det vi senere fikk anledning til å se føler vi oss forvisset om at de sistnevnte emner tok en stor del av tiden. Med en så god og vel gjennomtenkt forberedelse er det heller ikke til å undres over at «behandlingen av forræderne og frontkjempene» har trukket ut i årreker og nådd enorme dimensjoner. Heller ikke at det er så vanskelig å få gjort en slutt på hele historien. De få gleder som livet byr en, søker en jo å drøye så lenge som mulig.

Høiestrett, juristene og —

(Forts. fra side 1)

ner må den brukes om en mann blir tiltalt for forræderi i morgen eller i overmorgen. Da skal denne spesialprosess brukes. Det var ikke Stortingets intensjon i sin tid....

Fungerende odelstingspresident Hambro: Presidenten finner å burde ta en reservasjon likeoverfor den ærede representants uttalelse om at Høyesterett alltid har rett. Det er dette ting som har den konstitusjonelle bemyndigelse til i givet tilfelle endog å sette medlemmer av Høyesterett under riksrett, hvis de ikke skulle ha handlet riktig. Derfor finner presidenten at man ikke uten videre reservasjon kan ovgi en blankuttalelse nettopp i Odelstinget om at Høyesterett alltid har rett — hva vi håper vil være tilfellet.

Lyng: I forbindelse med presidentens bemerkning vil

INSTALLATØR

som vil arbeide for egen regning kan få leid hus for forretning samt familiebolig i strøk hvor elektrifisering nettopp er påbegynt. Nærmere ved henvendelse merket I.P.R. «Solbu», ROALD.

Skrivemaskiner

Et mindre parti Rheinmetall Portable med koffert og 1 års garanti ankommet. Pris kun kr. 538.—. Avbetaling innrømmes.

SVERRE JACOBSEN
Ilseng.

FESTSANGER, TALER, prologer o. l. av alle slag skrives.

Kai Normann, Høllen i Søgne.
Tlf. Kr.sand S. 6047.

FARGELEGGING

reproduksjon og forstørrelser utføres fagmessig og førsteklases. Send bilde eller film. Fargel. forst. 18x24 cm. etter film kr. 15.— etter fotografi kr. 18.—. Alm. forstør. uten fargel. kr. 6.—.

Alt + oppkr., geb. & porto.
Harald Hovind,
Buene pr. Tvedestrand.

jeg naturligvis innrømme at det fra tid til annen går med meg som det visstnok går med alle dommere ved de underordnede domstoler, at vi dypt i vårt stille sinn spør oss om Høyesterett virkelig alltid har rett, spesielt da når våre egne dommer blir omgjort. Men i den forstand jeg formulerte maksimen denne gang tror jeg nok at den er uomtvistelig riktig. Når Høyesterett har tatt standpunkt til et fortolkningsspørsmål i en lov som er gitt av Odelstinget og Lagtinget, så nytter det hverken Odelstinget eller Lagtinget etterpå å komme og si at Høyesterett har fortolket loven uriktig. Da er det satt punktum for det. Og hr. Hambros lille trussel og riksrett tror jeg ikke endrer dette faktum.

...Og så ble det ikke sagt mere om dette delikate emne. Men har Høyesterett alltid rett? Det spørsmål kan man vel sette et stort spørsmålstegn ved særlig når det er tale om de mange såkalte Landsviksaker og de tilbakevirkende lover som ble innfanget i lønndom av den flyktende regjering.

TANNLEGE MAAMOEN
Hansteensgt. 2. Tlf. 44 36 99.

Jeg kjøper og selger
METALLER, — FLASKER,
FILLER m. m.

Hillerøds
Avfallsforretning
LILLESAND.

ARBEIDSSKJORTEN Extra sendes portofritt ved kjøp av 3 eller flere for kun kr. 14,90 pr. stk. Leveres i nr. 37/44 i grønn, grå og olivengrønn. — Kvaliteten er extra god, men blir du likevel ikke tilfreds så send varene i retur og du får dine utlegg godtgjort og pengene tilbake.

O. O. Tokle A.s
Isfjorden.

Jeg tilbyr Dem førsteklases varer og ber Dem være oppmerksom på prisene, som er langt under hva De må betale hos Deres egen kjøpmann.

Prima nysaltet UER i kvart-tønner, innveiet netto 25 kg. for kr. 46.50. (Utsalgspris på torget i Kr.sund kr. 2.20 pr. kg.)

Prima saltet TORSK i kvart-tønner, innveiet netto 25 kg. kr. 50.00.

Skinn og benfri

TOESKEFILET i kasser á 75 kg., kr. 52.50. Dette er frossen vare.

Prisene er inkl. emballasje, og netto ved forskudd.

Otto Ottesen Havneraas
KRISTIANSUND N.

Dødsdommen over —

(Forts. fra side 6)

heter det i Blehrs forklaring under bevisopptaket.

GUNNAR ERIKSEN OM
LÆRERAKSJONEN

Hvorledes det hang sammen med hele læreraksjonen fremgår klart av Advokat Gunnar Eriksen's fremstilling i *Wilhelmsensaken* hvortil Øvergaard henviser. Eriksen sier bl. a.: «I dag vet vi at den handlemdte Wilhelm sen valgte, sannsynligvis var den riktige. Ved de opplysninger som er fremkommet gjennom rektor Lødrups og dr. H u h n h ä u s e r s vitneprov, mener jeg det må være godtgjort at den aksjon som ble iverksatt med foranledn. i loven om Lærersambandet og loven om Ungdomstjeneste var bygget på en feil oppfatning av denne lovs formål, og det var forbundet med — og ville også uvegerlig ha medført de alvorligste konsekvenser for lærerne og de andre, om ikke de sindige menn som her er nevnt hadde tatt affære.»

«Hadde det standpunkt vært valgt — ville — såvidt man idag kan dømme om det — deltagerne i Kirkenesferden formodentlig ha kunnet spare sig for de lidelser de til slutt måtte igjennem ved å måtte underskrive denne erklæringen overfor tyskerne, som i sin form og i sitt innhold måtte karakteriseres som nedverdiggende.» Den lød i oversettelse slik: «Jeg erklærer hermed min inntreden i Lærersambandet og forplikter mig etter endt rekonvalesens å opta skoletjenesten etter gjeldende bestemmelser.»

OM KIRKESTRIDEN SOM SKANCKE BLE DØMT FOR — skriver Øvergaard bl. a.:

«Det er forøvrig helt på det rene at «striden» hadde biskoppene selv søkt ved sin *embedsnedleggelse*. Foranledning var episoden med biskop Fjellbu i februar 1942 som biskoppene overilt la Skancke tillast, skjønt det er på det rene at Skancke intet hadde dermed å gjøre. Videre skriver han til Eidsivating: *Juridisk* var retten på Kirkedepartementets side, og den strid som kirkefronten selv provoserte kan der være delte meninger om. Det hadde vært fornuftigere å ta striden på et mer vitalt spørsmål enn om en prest hadde noe juridisk rett til «sin høymesse».

«Og juridisk sett hadde biskopper og prester ingen rett til å nedlegge sine embeder og samtidig hevde at de ville overta ledelsen og besørgelsen av de kirkelige gjøremål, som om intet var hendt. Det var i og for sig et revolusjonært skritt, skriver Øvergaard. «Men Skancke vilde allikevel ikke fortsette den akutte strid som biskoppene hadde fremkaldt. Han sto på sin gamle linje nemlig at det fra det daværende statsstyres side ikke var «tanke på å tvinge eller presse geistligheten i politisk henseende. Kirken skal ubetinget ha arbeidsro.»

Denne Skanckes uttalelse til «Dagen» 11. oktober 1940 er sitert i Berggravs hyrdebrev 23. okt. 1940. Og etter den linje arbeidet Skancke videre også etter embedsnedleggelsen våren 1942.

Jfr. domprost Hygens prov. På side 23 heter det: «Dette (d.e. at prester skulde være blitt arrestert etter foranledning av Skancke) ville også vært i strid med at Skancke kort etter at kirkestriden var blitt tilspisset viste sig meget ivrig etter å få en forsoning med kirken.»

«DETTE NYE VITNEPROV FRA EN AV KIRKEFRONTENS MEST FREMSTÅENDE MENN STÅR I DIREKTE STRID MED NEVNTE UTTALELSER I DOMMEN.»

Det var Hygens bestemte inntrykk «at Skancke ønsket å være lojal overfor kirken, at han ville det beste og at han personlig mente å handle i samsvar med kirkens interesser.» Under de møter som Hygen hadde med ham var han alltid elskverdig og interessert for kirken, heter det i bevisopptaket. . . .

PROFESSOR HALLESBY sa at «Skancke ikke kan regnes blandt de vanskelige nasister som vitnet har hatt med å gjøre.»

Øvergaard dokumenterer at dommen tar helt feil når den sier at Skancke var «lydhør overfor tyskernes og partifellenes ønsker.» Øvergaard skriver at lagmannsrettens hele oppfatning beror på en *synkverving* og intet har med virkeligheten å gjøre.» (!!!) Skancke hørte tvertimot til en nasjonal fraksjon, som stadig var i opposisjon mot tyskerne. . . .

«Jeg henviser til hva tiltalte

anfører om at skolene (ca. 6000) i det store og hele ble holdt igang over hele landet og i hele okkupasjonstiden. Det vet vi alle. Og vil vi se uhildet på tingene, må man sikkert gi Skancke en stor del av æren for det.» Øvergaard: La oss innrømme at mange av dem som gikk inn i Quislings regjering som komm. statsråder, og mange andre NS-folk i forskj. stillinger mente å arbeide til landets gagn, og ikke å hjelpe fienden, men å vareta landets og folkets interesser under okkupasjonen. Og det er utallige beviser for at mange av dem har handlet i denne ånd, hevder Øvergaard.

Han går utførlig inn på de store kulturverdier Skancke reddet for landet, kirkegods, bøker, bygninger m. v. Se således herom fhv. ekspedisjonssjef Otto Theisens erklæring. —

Men den stemning som rådet grunnen var den som Arnulf Øverland ga uttrykk for til Göteborgs Handels- og Sjøfartstidning 8. januar 1947: «Det er meningsløst at noe medlem av Quislings regjering skal fortsette å leve.»

MOSEIDS PROTEST I
ODELSTINGET
MOT HENRETTELSEN

Den fjellstø og hjertevarme stortingsmann Gabriel Moseid, hvis navn allerede tilhører Norges rettshistorie, skildret i Odelstinget 26. juli 1949 det inntrykk henrettelsen av Ragnar Skancke hadde gjort på ham: «Jeg ble så rystet at jeg de første dagene ikke var i stand til å ta mig noen ting til, jeg kunne ikke arbeide. Det kan hende at den ærede justisminister og andre vil avise en slik reaksjon som sykkelig sentimentalitet, som føleri, som ikke hører hjemme i et realistisk samfun. . . .»

«Gjennomføringen av dødsstraff ved en lovgivning som ble konsipert under krigen og ut fra krigens mentalitet var en voldsom krenkelse av det livssyn og den rettskultur som vårt folk hadde funnet fram og opp til før krigen.»

«Min erfaring er at de krasseste angrep og den mest hatfylte propaganda . . . kom fra personer som selv arbeidet eller hadde arbeid i tyskernes tjeneste på befestningsanlegg og endog ved fremstilling av krigsmateriell.»

Moseid fortsatte, og mange ansikter var verd et studium akkurat da:

«Etter det jeg har fremført

mener jeg benådningsmyndigheten i ganske annen utstrekning burde ha vært benyttet enn den er blitt gjennom hele tidsrummet. Den var dog en selvstendig myndighet som kunne ta hensyn til alle disse forhold. Det ble ikke gjort. Spesielt mener jeg det var forferdelig at ikke disse hensyn ble tillagt noen vekt ved

SKANCKES HENRETTELSE

«Det var da gått tre år og mer siden vi fikk friheten igjen. Det var kommet en masse henvendelser til benådningsmyndigheten om å undlate å fullbyrde dødsstraffen i dette tilfelle, og det var anført mange.

VEKTIGE OG SÆRLIG
ALVORLIGE

grunner for det. Til tross for det ble allikevel dødsstraffen fullbyrdet. Jeg synes det er noe av det mest nedslående som har hendt i vårt samfund etter krigen.» — lød det fra den store, norske herold for rett og menneskelighet, som heter Gabriel Moseid. . . .

SKANCKES SISTE ORD

I de siste timer skrev han: «Jeg tror, at historiens dom vil bli en annen enn samtidens. Jeg har fulgt min overbevisning, og jeg ville det gode — det vet du. Engang skal vi jo alle dø, — og jeg tar det med ro, for kanskje er det allikevel det beste. Jeg har det håp at det må bli til det gode, — at jeg kanskje kan bli den siste, som må gå i døden på denne måte. — Så har det ikke vært forgjeves.»

EPILOG

For nordmenn som til gagn for Norges fremtid henter lærdom av historien til en annen gang — ikke bare søker selvforsvar mot en brysom samvittighet — har Skanckesaken stoffet til en dokumentarisk film eller skuespill om en norsk okkupasjonstjenestemanns skjebne. «Den systematiske historieforfalskning synkverver almenhetens omdømme», skrev Johan Scharffenberg nylig. Derfor vil nok et slikt arbeid la vente på seg! Dog ikke så lenge som man tror. Her ville man se sannheten om forhistorien til 9. april, Kirkebønnen, biskop Berggravs manøvrer og vitneprov, skyggene på Solems ansikt da han hørte hvem det var som hadde forbuttet prestene å minnes *Hansteen* og Wickstrøm, kirkestriden, Lærersambandet, som ingen kunne melde seg ut av, fordi

ingen hadde meldt seg inn. Kirkenesferden. Aulabrannen. Studenterdeportasjonen. Kapitulasjonsavtalen. De vitterlig uriktige vitneprov fra tre Londonstatsråder, Rugès «dobbelte» prov, Roscher Nielsens som fikk ham til å rødme tilogmed i nakken. Jørgen Øvergaards minneverdige kamp for rett og sannhet. Rettenes sammensetning. Arbeidet bak kulissene. Den skyldbevisste og redde presses forhold. Henry Østlids uriktige vitneprov (og karriere). Aktoratets ennå gelassene Ciceronianske sleng i kappen. Den uhyrlige dødsdom utarbeidet av en allestedsnærværende kollega, som Høyesterett strør sand på. Scenen i statsråd hos Kongen, da justisministeren tilrår døden. Meisdalshagens og Moens dissens. Den allerhøyeste skyteordre. Scenene på Oslo politikammer da denne kom. Skytningen. . . .

Man trenger ikke være spåmann for å se at de skyldige i dette justismord går barskere tider imøte. Denne utvikling kan ikke hindres av injuriprosesser og undergrunnsarbeide. Ravnene flakser allerede anstrengt idag. Deltakerne i dødsdommen over Ragnar Skancke, og i mangen annen urett, prosessfalsknier, ulovlige eiendomsinngrep, boikott, sivile mord og ulovlig frihetsberøvelse — kommer kanskje i sin tid — om ikke for annen domstol enn samvittighetens — å forklare sig om saker og ting, i en usentimental samtid, da Olavskorset lyser klarere og da oppfordringen til å skjule og fordreie ubehagelige fakta — ikke er så sterk og berusende som den var da Skanckesaken gikk sin gang i Norge, som professor Skancke elsket, og mente å ha vernet av all sin evne.

Oslo, 25. juni 1953.

Alexander Lange.

FOLK og LAND

Utkommer hver lørdag i Oslo
Redaksjon: Postboks 1407, Oslo.
Telefon 55 76 56

Ekspedisjon: Kierschowsgt. 5,
Oslo — Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:

Kr. 16, pr. år, kr. 8, pr. halvår.
Sverige, Danmark: Kr. 20, pr. år,
kr. 10 pr. halvår.

Utlandet forøvrig: Kr. 24, pr. år,
kr. 12, pr. halvår.

I nøytralt omslag kr. 30,— pr. år
kr. 15,— pr. halvår.

Annonsepris: 32 øre pr. millimeter
over en spalte.

Løssalgpris: 40 øre.

Bruk postgirornr. 16450.

Sambandstrykkeriet A/S — Oslo.